

ПОДУНАВКА.

№ 12.

Београдъ 24. Марта.

1845.

ПОЗДРАВЪ МЛАДЕЖИ СРБСКОЙ

УЧЕЛОВЕК СЕ У ПОЖУНУ,

ПЕВАВШОЙ 7. ЯНУАРИЯ 1845.

(У Подуаваки 10. марта о. г. Ч. 10.)

одъ

М. СВЕТИНА.

(У БЕОГРАДУ 18. МАРТА 1845.)

О тако да, юнацы мира!

Спѣшите ревностно къ светой цѣли!
Мушкинъ.

Тражењ' коначъ Аріаднињъ за ту шуму обрастлу,
Како Србскиј родъ да иде стазомъ правде, закона,
Къ источнику среће праве, на свѣтъ чести и славе,
Чуемъ гласа ясна грла миље Србске младежи
Съ умне горе, гдѣно пое, плетућ вѣнце одъ цвѣха;
И пренувъ се бацах погледъ у небесне свѣтлине;
Ал' се млади загрими, јднимъ ятомъ летили,
Надъ главомъ се мојомъ вѣли, крыма с' небу дизали.
Тако да, юнацы ума! Дижте гласе, дижте летъ,
Тамо горе къ Аполлону, одкудъ смртнимъ иде честь;
И любови моје топле чуйте стремнији къ вама гласъ!
Ой Минерве чеда яка на извору мудрости,
У пролетиј време драго пйтите нектаръ умности!
Што вамъ Сократъ вели, знайте, зашто л' страда за
насъ Богъ?

Каква сила држи земљу, и обре свѣтове?
Шта народе чува, веже, шта л' у пропасть свалює? —
Да незнанъ првый есте изворъ людске несреще;
И да зависть, злоба таре силу добра народногъ;
Своя корыстъ и сујета гаси свѣту рода свогъ,
Цепаюћи общте благо, свему спрема вѣчнији гробъ.

Тежко ономъ свакомъ смртномъ, кога вѣтаръ носи

страну;

Съ волнама га у вѣсъ диже, дубљ спушта у про-
пастъ.Пунъ је животъ бурѣ, града; обрана је Паллада
Противъ кивни свѣтски зала, коя штитомъ одбја.
Шта Славине мори, диже, казате вамъ врстный
Штуръ;

А што Србе врже доле, некъ покаже Косово.

Умъ са вольомъ добромъ, крѣпкомъ, диже царства,
држи свѣтъ,И препоне круте кршење простире се у вѣчностъ.
Јѣпомъ ризомъ винишћи свѣта одѣвени спѣшиће,
Любовомъ къ роду зажарени Србство са мномъ красите!
А кадъ сунце моје клоне на западу живота,
И последије луче проспе по горама высокимъ,
Младежь Србску освивуте съ опроштавају вѣчитымъ,
Шилюћи нѣойзин залогъ срдца, а са любовомъ небе-
сномъ:

Да је духъ мой путемъ прати бурногъ овогъ живота,
И у тами нѣой да свѣти, у бѣди с утеши,
На на крылы умны лети, тежењ' къ дверма вѣчности,
Гдѣ насејаје радость чека, и покоя вѣчна сласть,
После трудни смртни дана', за истину и правду,
И за животъ Србека рода, и пѣгову славу, честь.

„СЕ ЧЕЛОВѢКЪ!... ?“ ЗАКОНОДАТЕЛЬ.

(По старымъ предавіјама.)

Чимъ је Албанскій посљедњи краљ Ђорђе
Іовановић Кастрјотъ одолјевао чрезъ 38. год.,
своега владања два велика и сила душмана
своя?

Ево чимъ: Явно-кратко-правосудијемъ. Тако
што је онъ сподбио власть врховну надъ своимъ
отечествомъ, ончање је у свакој общтини, т. је.

уздигнути, и на њима съ једне стране попречне греде написати:

„Овди се вѣша судія, кои пресуду самовольно брезъ присудства и одобрена общине свое, ма и найманю изврши.“

На другой попречной греди вѣшала дао је онъ и ово написати:

„Овди се вѣша клеветникъ, илити опадачъ, кои на судію или на другога когагодъ изнесе што, а неможе на суду освѣдоочити оно дѣломъ.“

На трећој пакъ страна и попречной греди вѣшала исте дао је онъ јошъ и ово надписати:

„Овди се вѣша онай свакій, којега судіја у судъ позове, и онъ се дома и здравъ деси, па ни до тры дни, а свако ютро поновно званъ, у судъ недође, да устменно и лично сам себје и свою парницу на Суду одговара и сврши.“

Овакимъ је самократкимъ а премудримъ уређењимъ неколебљо и нерастврдно правосудје установљено у своме народу и држави чрезвичайни овај мужъ и владатељ Кастротъ, и за то единито у свему пѣговомъ времену владана и судоводства исти је онъ, иницијално и правди згрѣшили, пакъ ни омразитисе, а толи съ привосудја метеже узроковати; него је на мѣсто подобнога обштега међусобнога раздора и вражде и низме пресилна и свемоћна любавь и повѣренъ свуда уздиглосе, укорѣнило и објачало ћело тако и толико, да се је и малина Кастротоваца свагда и противъ пайвеће силе и мложине душмана своехрабро и бездвоумно држати и одбранявати смѣла и могла: јербо како су они имали у духу и срцу силу непобедивне слободе, која је правдомъ обезбѣђена за свагда у њиву отечеству и дому, а чрезъ онако зреју разумно уређење своега безподобнога Кастрота, тако имъ се је милѣло и живѣти у истоме станову и отечеству, па је исто тако и гинути на мейдану, лицемъ ка душману, а за одбранявати ту свою свеобщину светинју правде, слободе и славе живота и бытја своега, кое је само и једино човека свакога како и владца достойно.

Нје давле истина, да је одавно и посве и одсвуда изъ овога людскога свѣта и живота

селу или граду, подићи заповѣдјо по једно су-
дилиште, или кућу общинску, къ томе запо-
вѣдјо је одма да избере свака община изъ
своје средине по једнога поштеногъ и зрејораз-
умна човека, книжевногъ или некњижевна, и
овай свакій пайпре да заклетву положи предъ
Богомъ и народомъ а подъ ведримъ небомъ, да
ће судити свакоме по совѣсти управо. Затимъ
пакъ одма и община свака да се такођеръ за-
куне, да мимо и преко своега судје и суда ни-
куда и никада неће даљ суда тражити; но и
судја истый сваку пресуду само предъ сазван-
јомъ общиномъ и у очи оба парничара да из-
рећи може, него и ту онъ одма да нипошто че-
да извршити, доклегодъ неупыта и нечуе онъ
собомъ ясно и конечно одъ цѣле мужке и жен-
ске общине, је ли она његова пресуда правед-
на, и у чему треба да се она исправи, пакъ ис-
топрвъ са общине согласијемъ и одобренјемъ
онај онако исправљена да се подпuno и одма
изврши.

Овако је у Кастрота народъ собомъ био
учинио за чуватеља свое-общтега благостоя-
ња и правосудја, иницијално и смѣло ни могао судја
ико по себи штогодъ и комегодъ судити и од-
судити, а некмоли дат' извршити; но што ви-
ше и најбољи судја да је и самсобомъ и једномъ
засвагда опоменење и увѣрене ћео, да је онъ,
те непрекидно подъ судомъ и обите правде о-
комъ, дао је велики владаљ Кастротъ повише
сѣдишта и главе судјеве златнима словима*)
надписати ово:

„О Судји, суди свагда свакомъ,
Како што бы себи самомъ,
А и себи самомъ
Како другомъ свакомъ.“

Према судје лицу пакъ и очима на зиду
дао је истый пресланни владаљ надписати
јошъ ово:

„Узочаш је судји, кои правду окриви,
И малолѣтностъ уцвѣли.“

Но да је и судъ и судја свакій како стѣна
постояње, непогрешивъ а и неувређавъ у сво-
је лицу и званију, дао је истый озбильски влада-
љ и отаџь отечеству и народа своега јошъ
једна тројка вѣшала предъ истымъ судиштемъ

*) Славенскимъ словима дао је написати Албански како и
Србски, а за Грке и Грчке а Грчкима. —

Правда и съ ньоме слобода разума у небо проганна, него ю свакіи судцы и владцы немаре и неволе свакада и єднако тражити, упознавати и дѣлати, какопо є то безсм'ртныи Кастрють свесрдно чиню, и постизао, докледодъ є живіо. — Али смысленый Кастрють быо є за понай- светію дужность и то поставіо свима своима како свѣтскими тако и ц'рковним' чиновницима, да бодро мотре, баремъ колико и нечинойни народницы, да се точно и подпuno наблюдава и извршиуто то нѣгово уређенїе, и ако бы га тко пренебрегао и преступіо, да му є свакій одъ нъя обвезанъ као заклети одма таковога пріятви; оваквый бы случай онъ као владацъ, собомъ, или чрезъ областнога намѣстника и пуномоћника, ишао на мѣсту изслѣдити, пакъ одма и законно кривца назнити, него и лажный пріятель бы одма, како и клеветникъ, ту предъ очи нѣгове получавао свою заслугу, ма онъ быо мірскій, ол' духовный, понайвећій, оли понайманый чиновникъ, какогодъ и нечиновникъ —.

Овако краткомъ и рѣшителномъ точности Кастрють є, како у свemu єдинственный, тако честито и славно државо и владао свой народъ и землю, докъ є живіо, него му є и самособомъ у свакой врности примѣромъ и образцемъ быти неизоставляю; едини є само, те велика штета, и то за same книжне чепракре, што се неналази данасть изъ Кастрютова времена и владѣнія никаквога протоколла ни акта правосудскога, да виде и суде и осуђую нѣга и нѣгове начине и уредбе судоводства данашніи некон правдовѣди, но и то не ниспошто, да сами човечніи па и праведніи буду и постану, него да и нѣмиме и нѣговима дѣлами топрвъ себе и свое времение баремъ судружнике увѣре, да є вѣчно и непокретно єдинита основа, и по той та-којеръ истоветно начало и правило правде и законнитости иныховске:

„Quod fecisti, nega!“

кое ясно истолковано и вѣрно преведено зна- чи и вѣли ово:

„Чинни сватко, конгодъ хоће, зла, преваре, и брэззаконія, и краће, и отмице, и убийства свакояка, коликодъ му драго, само то ни єдно никад' и никако на суду непризнавай, него и свом' адвокату, како и судіи одъ истога ћелепира свога, но и то понайболѣ залогае, по- давай, пакъ да чимало небрижи како ће тако- вай у свиету живѣти —.“

Ал' у Кастрюта, како у великога мужа, ср-цу и духу оно свеограбляюће начало было є кривдино, т. є. тиранизма, а никада правдино, т. є. морализма, илити евангелизма, та свеспасаваюће христіанства безпорочности, коя вели явно и ясно: „Ничто же тайно, еже неоткрєт- сѧ.“ Пакъ и ово на то: „Сюже мѣрою мѣрите, возмѣрится вамъ.“

C. M. C.

(Далѣ слѣдує.)

ДРЖАВНА БУКВИЦА.

(Одъ А. Н.)

(Продуженіе.)

Почитаніе ваобщите оснива се на мнѣнію, кое мы о добримъ свойствама єднога човека имамо, и ова добра свойства, у колико се она одъ насъ у нѣму представляю и тако причину овога мнѣнія проузрокую, зову се честь нѣгова.

Како су разновидна добра свойства, коя почитаніе кодъ насъ окружаваюћи людіј пробуђую, тако є разновидна и честь.

Извѣстна свойства изискую се одъ човека, да бы га достойнымъ држали, да съ ныне у общностъ ступимо, и съ нымъ да се саобраштавамо.

Честь є свакадъ за єдно одъ найважніи блага у грађанскомъ дружству држана, и она дѣйствително подає онима, кои ю притяжаваю, па и самомъ грађанскомъ дружству велика преимућства, будући она яку покретну силу за дружењу дѣятелностъ садржава.

Оно, што грађанину честь нарушава, оно му и права преимућства отима, потире га, и проузрокује му найчувствителнијо болю.

Све што явно повода дае ко увреди, мора се полицайномъ бдителносћу угушити.

Гди у држави добре иправи владаю, ту може законикъ грађанскій врло малый быти, ту явно надзираніе има врло мало посла, или ни- мало, ту се сполиціји свободи найвеће про- странство оставити може, јеръ се свакій по се- би у законнимъ границама задржава.

Добродѣтель не само да є найвеће благо людско, него є она и основъ, одъ кога држава

найпрво поредакъ и вѣрну послушность свои закона очекивати може; зато правительство мора се старати, да се овай основъ явно укрепљава.

Добре нрави састане се у спомашинѣмъ, добродѣтельнимъ основима соразмѣрномъ обожданю.

Шта човекъ у срдцу о нравима, вѣрозакону, држави и т. д. мысли, у то се правительство не треба и не сме да меша; али да се свакиј одъ таковогъ дѣла и владана уздржава, кое бы людству на соблазнъ, убитакъ и развраћене служило, ма да се не бы тиме права поедини грађана позледила, мора правительство уклонити; вѣръ и цѣло дружество има право на поедине членове.

Цѣломе дружству мора нарочито дужевна добродѣтель на срдцу лежати, и зато оно мора желити, да полиција ништа явно разпространявати се недопушта, што бы на нарушение дужевнога стана дѣйствовало.

Са добримъ нравима стои вѣрозаконъ у тесномъ сајозу. А будући да вѣрозаконъ ободрава настъкъ добру, а одъ зла отвраћа, то ясно слѣдує да народъ напоенъ духомъ вѣрозакона свога, къ узвишенију обштегъ блага способностимъ быва.

Гди грађани државе дужности свое испуњавају, ту морају они и наслаждене свија права уживати.

Заведеније, у коме учитељи вѣрозакона образованъ и настављене добывају, есте одъ највеће важности за образованѣ народно.

(Продужене слѣдује.)

ФОНТЕНЕЛЪ И ШПАРГЛЕ.

Славный мудрацъ Бовѣ де Фонтенелъ врло је радо шпаргле јо, а особито са зейтиномъ зготовљене. Нѣкада данъ у полдне, сасвимъ изненада, посѣти га једанъ свештеникъ, съ коимъ је онъ врло у любави живио. Овай је свештеникъ такођеръ радо шпаргле јо, само съ томъ разликомъ, што ји је онъ ради съ масломъ јо. Фонтенелъ рекне: таковыј пріятель заслужује

да му се што жертвује, но будући, да самъ радъ шпаргле као и обично јести, зато некъ буде једна половина съ масломъ, а друга половина са зейтиномъ зготовљена. Свештеникъ прими ово предложение драговољно; ал' докъ су се они разговарали, и любљено јело очекивали, изненадио добије свештеникъ несвѣстицу; Фонтенелъ заборави му за помоћь гледати, потчи у куйну и викне кувару: „Све са зейтиномъ! све са зейтиномъ!“

Д. Аврамовић.

ОСТРЕГАТЕЛНО-ПОУЧИТЕЛНА УМСТВОВАНИЈА.

Једно је створенѣ овай, који по мѣри своје стыдљивости у туђој альини у свѣту суштествује. — Кой своја народностъ неосећа, подлије одъ пузећегъ црва; онъ је предметъ поруге, цыгани су његова найсрднја браћа.

Ако бы те кадгодъ случај до тога довео, да на удвой ићи морашъ, то, ако си и слабъ и маленъ, опетъ не подъ туђимъ, но подъ своимъ именомъ бори се; а знай да нје маленъ онай, који је свою самосталностъ одржати кадаръ, него је и големъ и страшанъ.

Глупъ, бѣданъ и сажалъня достојанъ је онай, који противъ учинѣни условија одъ домаћина свакояке пакости трпи; невѣрному вѣрносћу обвезанымъ быти, велика је несрећа.

У саданѣмъ столѣтју космополитизамъ дошао је до великогъ степена; но буди мударъ и осторожанъ у кругу космополита, и труди се докућити: јда ли те зато онако любко предупредетају, што те ради имају, или зато, што бы те жертомъ своеј себичности учинити хтѣли, жељећи те у своеј прелити.*)

Кипріјанъ Николић.

НОВА КЊИГА.

Робинсонъ на своемъ острову. Књижница за младежь, и любителъ младежи. Преведена съ Нѣмачкога Емиліјомъ Лазићевомъ. У Београду при правительственој књигопечатњи 1845. — На 12-тина, стр. IX., 151.

*.) Космополитизамъ значи слободно обращеніје свуда по широкомъ свѣту безъ свакогъ пристрастіја и безъ различне вѣрозакона, народа и други одношенија.

Учредникъ Милошъ Поповићъ.

Издаво и печатаво у Правителственој Књигопечатњи у Београду.